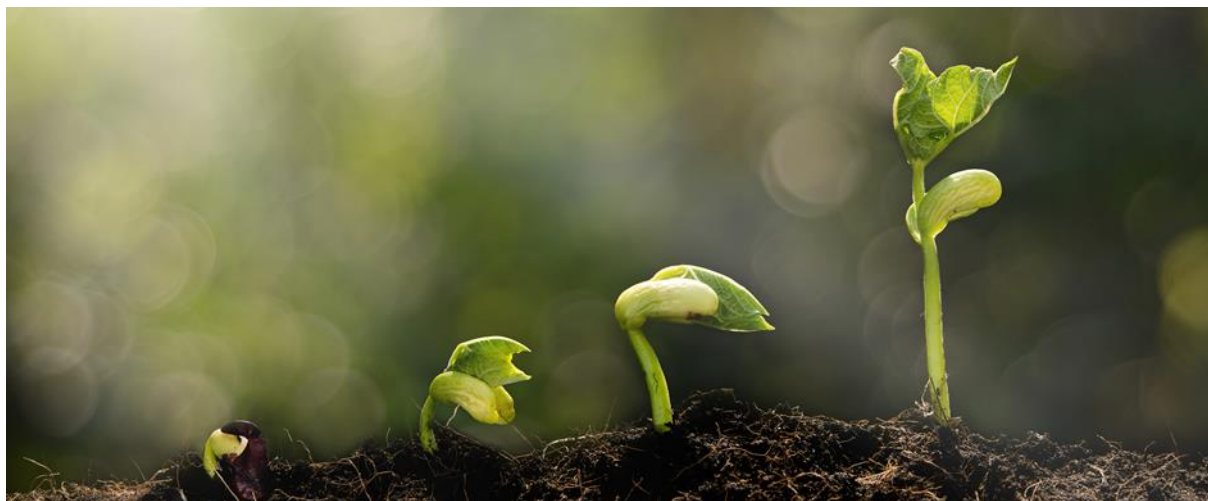

Landbouw- en voedseltransitie

Onderzoek naar de provinciale bijdrage aan landbouw- en voedseltransitie

Aanleiding

De landbouwsector staat voor de uitdaging om naast het zorgen voor een sterke, innovatieve landbouw ook ambitieuze maatschappelijke doelstellingen te halen. De manier van voedsel produceren, distribueren, verwerken en consumeren leidt in toenemende mate tot maatschappelijke discussie, omdat het milieu, de bodem, het klimaat, de omgeving, dierenwelzijn, de gezondheid van mensen en het verdienmodel van agrarische ondernemers onder druk staan. In de landbouwsector ligt de nadruk op kostenverlaging en productieverhoging, die leiden tot schaalvergroting. De omschakeling naar een duurzamere manier van produceren is voor veel boeren en tuinders niet gemakkelijk, omdat veel van hen voor Nederlandse maatstaven lage arbeidsinkomens en een relatief laag rendement op eigen vermogen ontvangen.

De landbouw- en voedseltransitie wordt gestimuleerd door de provincies, Rijksoverheid en Europese Unie. Het is een maatschappelijke opgave die raakt aan meerdere taken van de provincies. In het landelijk gebied komen veel functies samen en wordt er meer en meer verlangd dat de ontwikkeling van de economie en de natuur goed samengaan.

Vraagstelling

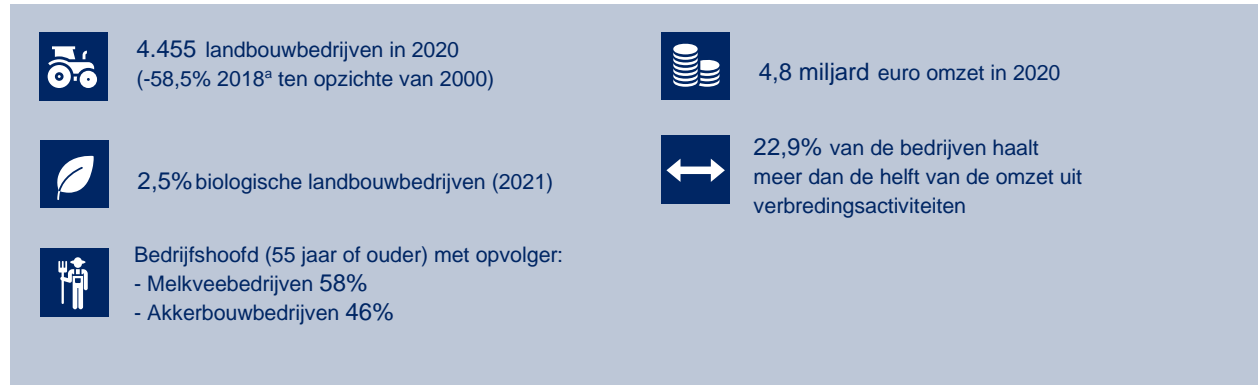
Met dit onderzoek wil de Rekenkamer Provinciale Staten van Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland ondersteunen in hun kaderstellende en controlerende rol. De onderstaande centrale vraag is verder uitgewerkt in vier deelvragen, zie hiervoor de [onderzoeksopzet](#).

Centrale onderzoeksvraag

Welke bijdragen leveren de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland aan de landbouw- en voedseltransitie en wat kunnen de provincies van elkaar leren?

Zuid-Hollandse landbouw

In Zuid-Holland zijn meerdere landbouwclusters. Tuinbouw is met name te vinden in het Westland en Oostland en kenmerkt zich door de grote economische waarde. Akkerbouw vindt voornamelijk op de Zuidwestelijke eilanden plaats en de veehouderij in het veenweidegebied. Ook zijn er twee sierteeltclusters, een rondom Boskoop en een in de duin- en bollenstreek. Zuid-Holland is divers qua soorten grond en de diversiteit aan landbouwactiviteiten is relatief hoog.

a) Vanwege aanpassing van de provinciegrens in 2019 als gevolg van de vorming van de gemeente Vijfheerenlanden is gekozen om een vergelijking tussen 2000 en 2018 te maken in plaats van tussen 2000 en 2020.

Hoofdconclusie

Om maatschappelijke doelen voor onder meer stikstof, waterkwaliteit en biodiversiteit te halen zijn veranderingen in het landbouw- en voedselsysteem nodig. Hierbij is het van belang dat er voor agrariërs een verdienmodel blijft. De provincie is binnen het landbouw- en voedselsysteem één van de spelers en kan op verschillende onderdelen invloed uitoefenen en veranderingen teweegbrengen. Hoewel de provincie een landbouw- en voedseltransitie niet zelfstandig kan bewerkstelligen en mede afhankelijk is van andere partijen, kan de provincie wel beter haar eigen rol duiden en meer doen om de provinciale doelen te behalen.

De provincie is betrokken bij initiatieven die gericht zijn op de landbouw- en voedseltransitie en is hier relatief vroeg mee gestart in vergelijking met andere provincies. De provincie levert hiermee een bijdrage aan de landbouw- en voedseltransitie. Het is echter lastig te zeggen hoe groot deze bijdrage is, omdat er beperkt inzicht is in hoe de uitgevoerde activiteiten bijdragen aan de transitie. Belangrijkste redenen hiervoor zijn onvoldoende geconcretiseerde ambities en onvoldoende uitgewerkte doelen, beperkte evaluaties van de werking van het beleid en het nog ontbreken van een bij transitie passende monitoringssystematiek.

Het is wel duidelijk dat er meer nodig is om de provinciale ambities en doelen te realiseren. Kijkend naar de ambities van de provincie sluit de uitwerking en uitvoering van het beleid hier nog onvoldoende op aan. De provincie geeft onder andere aan dat zij in 2030 hét toonbeeld wil zijn van een hoog-innovatieve en circulaire agrarische sector, heeft het over opschalen van duurzame landbouw, en wil een stevige rol innemen in de verduurzaming van de landbouw. Tegelijkertijd worden er sinds 2020 minder middelen beschikbaar gesteld voor de landbouw- en voedseltransitie, wordt er nog onvoldoende integraal gewerkt, en worden er onvoldoende (ruimtelijke) keuzes gemaakt.

De hoofdconclusie is verder uitgewerkt in vier deelconclusies, zie hiervoor de Bestuurlijke Nota in het [Eindrapport](#).

Aanbevelingen

1. Werk de ambities en doelen, definities en rollen voor de landbouw- en voedseltransitie verder uit. Concretiseer provinciale doelen, definieer belangrijke begrippen en koppel provinciale rollen aan de ambities, doelen en activiteiten.
2. Maak beter inzichtelijk hoe het beleid voor een vitale en duurzame landbouw samenhangt met aangrenzend beleid, en wat deze samenhang betekent. Hierbij gaat het zowel om beleid van andere overheden (bijvoorbeeld het Klimaatakkoord en de Europese Greendeal) als om eigen provinciaal beleid (bijvoorbeeld voedselbeleid en beleid voor de tuinbouw).
3. Maak in de Jaarstukken beter inzichtelijk welke middelen besteed worden aan de landbouw- en voedseltransitie.
4. Ontwikkel een bij transitie passende monitoring- en evaluatiesystematiek, waarbij gevolgd kan worden in hoeverre 1) activiteiten daadwerkelijk uitgevoerd worden, 2) wat de bijdrage van de uitgevoerde activiteiten is aan de provinciale doelen, en 3) hoe de landbouw- en voedseltransitie zich ontwikkelt.
5. Zorg voor voldoende kennis, capaciteit en middelen passend bij de gestelde doelen voor landbouwtransitie.
6. Inventariseer welke regelgeving de landbouw- en voedseltransitie in de weg zit en overweeg vervolgens om de regelgeving aan te passen indien het om provinciale regels gaat. Indien het niet om provinciale regelgeving gaat overweeg dan om in gesprek te gaan met de betreffende medeoverheid. Deel de uitkomst van de overwegingen met PS.
7. Pak de transitie-opgaven in samenhang op en maak in het belang van de landbouw en andere sectoren inzichtelijk welke keuzes de provincie heeft als het gaat om de functies van gebieden, bespreek de opties met PS en maak vervolgens keuzes. Communiceer op transparante wijze over de gemaakte keuzes.
8. Geef aan wat je als provincie nodig hebt van andere partijen zoals het Rijk en ketenpartners.

De aanbevelingen worden nader toegelicht in de Bestuurlijke Nota in het [Eindrapport](#).

Meer informatie

Dit onderzoek heeft geresulteerd in het rapport *Landbouw- en voedseltransitie* en vindt u op onze website www.randstedelijke-rekenkamer.nl. Voor meer informatie kunt u zich wenden tot Ans Hoenderdos, info@randstedelijke-rekenkamer.nl tel. 020 58 18 585.